

адаптантами. Це, зокрема, ефект метелика (Л. Ю. Тімофєєва), включаючи концепцію «інноваційний метелик»), точка біфуркації (О. Л. Гуртовенко), загальна теорія систем, позитивний і негативний зворотний зв'язок, сингулярність в теорії систем, ефект снігового кома, хвильовий ефект, ланцюгова реакція, синдром (ефект) Кесслера, закон (концепція) наслідків без міри (вона є значно ширшою, ніж уявлення про непрямий умисел, необережність і казус в контексті КК України), поведінковий виступ (англ. a behavioral cusp), динамічна система, теорема (парадокс) Ерроу, каскадний збій (англ. a cascading failure), теорія прийняття рішень, евристика, когнітивне викривлення, упередження нормального перебігу, упередження надмірної реакції. Сюди також відноситься концепція чорного лебедя, теорія дракона-короля (які входять до філософії науки і, ймовірно, до науки), ефект доміно, ефект «Бог з машини» (які є, як мінімум, емпіричними спостереженнями).

Ключові слова: кримінальне право, запозичення, адаптант.
Ключевые слова: уголовное право, заимствование, адаптант.
Key words: criminal law, adoption, adaptant.

КОЛОДІН ДЕНИС ОЛЕКСІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
декан факультету цивільної та господарської юстиції,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ РОДОВОГО ОБ'ЄКТУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Об'єкт кримінального правопорушення – це те, на що спрямовано кримінально-протиправне посягання. Об'єкт кримінальних правопорушень дозволяє: встановити сутність кримінально протиправного посягання; змістовний характер та ступень суспільної небезпеки такого діяння; розмежувати таке діяння від суміжних (схожих) посягань та відокремити таке діяння від некримінальних посягань. Об'єкт кримінального правопорушення, як відомо, виступає також обов'язковим елементом складу кримінального правопорушення, наявність якого в діяннях відповідної особи виступає, як закріплено у ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України (далі КК), єдиною підставою її кримінальної відповідальності. В основі виділення такого типу об'єкту кримінального правопорушення та його видів, яке є домінуючим в сучасній вітчизняній кримінально-правовій теорії і практиці, є теорія заподіяння шкоди суспільним відносинам, які «заздалегідь» охороняються кримінальним правом.

В зв'язку з тим, що об'єкт кримінального правопорушення – це складний багатоаспектний правовий інститут, існує їх класифікація, яка відбувається по «вертикалі» та «горизонталі», що дозволяє більш

змістовно розуміти його сутність. По вертикалі виділяються: загальний, родовий, видовий та безпосередній об'єкти. По горизонталі: основний безпосередній, додатковий безпосередній та факультативний безпосередній об'єкти [1, с. 77-83].

Класифікація по вертикалі відбувається наступним чином. Загальний об'єкт – це усі суспільні відносини, які охороняються кримінальним правом. Родовий об'єкт – це об'єкт, що об'єднує групу однорідних кримінально протиправних діянь та виступає критерієм для систематизації кримінальних правопорушень в системі Особливої частини кримінального права. Певна вказівка на родові об'єкти кримінальних правопорушень, які існують у чинному КК, міститься у ч.1 ст. 1 КК. Але в цілому розділів в Особливій частині всього 20, кожний з яких охороняє відокремлену на сьогодні групу суспільних відносин. Так, наприклад, у розділі V Особливої частини систематизовані кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Видовий об'єкт – це об'єкт, який є частиною родового об'єкта. Цей об'єкт вже всередині розділу Особливої частини диференціює кримінальні правопорушення на більш дрібні групи. Наприклад, кримінальні правопорушення, які систематизовані за родовим об'єктом у розділі II Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи», за видовим об'єктом, в свою чергу, диференціюються на групи: кримінальні правопорушення проти життя особи та кримінальні правопорушення проти здоров'я особи [2, 110 – 122; 3, 89 – 97].

Наступний об'єкт – це безпосередній об'єкт злочину, який являє собою ті конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певної кримінально-правової норми (статті) Особливої частини КК і якому завдається шкода суспільно небезпечним діянням, що підпадає під ознаки конкретного складу кримінального правопорушення. Цей об'єкт кримінального правопорушення дуже важливий, в першу чергу, при кваліфікації конкретних кримінальних правопорушень, і тому має значення при практичному застосуванні кримінально-правових норм.

Подальша диференціація безпосереднього об'єкту вже по «горизонталі» передбачає виділення, поруч с основним безпосереднім, безпосереднього додаткового та безпосереднього факультативного об'єктів. Потрібно відмітити, що серед вітчизняних науковців існують два основних підходи до виділення таких об'єктів [4, 127- 128; 5, 269 – 278, 290; 6, 200], але ми підтримуємо ту, про яку вище вказувалось.

В цілому, додатковим безпосереднім об'єктом визнаються тільки ті суспільні відносини, яким, поряд із основним об'єктом, завдається або виникає загроза заподіяння шкоди. Це такий об'єкт, який в конкретному складі кримінального правопорушення завжди «страждає» при вчиненні відповідного суспільного небезпечного діяння, але все ж посідає «підпорядковане» становище. Так, наприклад, у складі розбою основним безпосереднім об'єктом є власність, а додатковим – життя або здоров'я людини. Вважається, що ці об'єкти є рівноцінними, але законодавець, розмістивши ст. 187 КК у Розділі VI «Кримінальні

правопорушення проти власності», визначив, що основним безпосереднім об'єктом у цих діяннях виступають відносини власності, а додатковим – життя та здоров'я людини.

Додатковий факультативний об'єкт – це такий об'єкт, який при скоєнні певного злочину може існувати поряд з основним і йому теж причиняється шкода, а може бути і відсутнім (наприклад, відносини власності і здоров'я громадян при хуліганстві). В цілому, додатковий безпосередній об'єкт, так само як і основний безпосередній об'єкт, має важливе значення для визначення соціальної сутності вчиненого кримінального правопорушення.

Потрібно відмітити, що незважаючи на певну сталість, проблеми об'єкту продовжують бути предметом жвавих дискусій [7], що дає змогу постійно досліджувати цю складну проблему. Один з основних таких напрямків пов'язаний з тим, що визначення об'єктів кримінальних правопорушень змінюються з часом, в залежності від діючих в конкретний історичний період умов соціального розвитку конкретної держави. Найбільш поширеним методом юридичного оформлення таких змін виступають два взаємопов'язані процеси: криміналізація і декриміналізація. Такі значні соціальні зміни почали відбуватися в Україні у кінці минулого століття, тому у 2001 році був прийнятий новий Кримінальний кодекс України (далі КК). Однак подальший суспільний розвиток нашої державності об'єктивно потребує подальшого розвитку кримінального права для того, що б кримінально-правові норми необхідним чином співвідносилися з тими суспільно небезпечними діяннями, які відбуваються в теперішній час [8].

На нашу думку, такі зміни повинні торкатися і суспільно небезпечних діянь, які вчиняються під час виборних перегонів в широкому розумінні такого процесу [9]. Потрібно відмітити, що процес удосконалення виборчого законодавства України носить перманентний характер і триває протягом усього періоду незалежності України практично перед кожними загальнонаціональними виборами. Але зараз прийнятий новий Виборчий кодекс України, у якому закріплено, що вибори в Україні є основною формою народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади Українським народом (ч.1 ст.1) [10]. Таким чином, нове виборче законодавство має кодифікований характер, що підкреслює певне упорядкування та удосконалення такого законодавства. Цей Кодекс повинен вступити у дію з 1 грудня 2023 року, але усі галузі права, які «співпрацюють» з виборчим законодавством, створюючи, тим самим, комплексне регулювання та охорону виборчої системи в Україні, повинні вже зараз це враховувати. Для кримінального права виділення виборчої системи на рівні родового об'єкту кримінальних правопорушень дає змогу виділити відповідну групу суспільних відносин у якості відокремленого родового об'єкту кримінальних правопорушень, що дозволить більш змістовно та якісно охороняти таку систему.

Список використаної літератури:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник /відп. редактор заслужений діяч науки і техніки України, докт. юрид. наук, проф. Є.Л. Стрельцов. Х.: Одиссей, 2009. 328 с.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015. 528 с.
3. Смелянов В.П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин: наук.- практич. посіб. Харків: Право, 2018. 142 с.
4. Коржанський М.Й. Кримінальне право України. Частина Загальна: курс лекцій. Київ: Наук. думка: Укр. Вид. група, 1996. 336 с.
5. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. 2-е вид., допов. і переробл. Київ: Атіка, 2009. 512 с.
6. Гришук В.К. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Ін Юре, 2006. 568 с.
7. Чугуніков І.І. Поняття об'єкта злочину та проблеми правозастосування. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Випуск 4(19). С. 91 – 98.
8. Стрельцов Є.Л. Реформа кримінального законодавства України: осінні роздуми. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 100 с.
9. Колодін Д.О. Дослідження системи кримінальних проступків проти виборчих та референтних прав у законопроектах. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету: зб.наук.праць. Вип. 10-2. О.: Юрид. л-ра, 2014. С. 69-72; Колодін Д.О. Кваліфікація порушення рівноправності громадян. Слідча та судова практика громадян в Україні. 2018. № 6. С. 35-40.
10. Виборчий кодекс України: Закон від 19.12.2019 № 396-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48 (зі змінами та доповненнями).

Ключові слова: родовий об'єкт кримінального правопорушення, види об'єктів, криміналізація, декриміналізація, виборча система.

Ключевые слова: родовой объект уголовного правонарушения, виды объектов, криминализация, декриминализация, выборная система.

Key words: generic object of a criminal offense, types of objects, criminalization, decriminalization, electoral system.

КЕДИК ВЕРОНІКА ПЕТРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального права*

ПРОСТОРОВА ЮРИСДИКЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ ЧЕРЕЗ РЕАЛЬНИЙ ТА УНІВЕРСАЛЬНИЙ ПРИНЦИПИ

Кримінальний кодекс України передбачає просторову та часову юрисдикцію закону про кримінальну відповідальність (статті 4-10). Просторова юрисдикція означає поширення закону про кримінальну